

Zapobieganie wypadkom w budownictwie

Budownictwo w Unii Europejskiej jest sektorem gospodarki najbardziej zagrożonym wypadkami¹⁾. Każdego roku w wypadkach na placach budowy traci życie ponad 1300 osób. Na całym świecie robotnicy budowlani giną trzy razy częściej i odnoszą urazy dwa razy częściej niż pracownicy innych zawodów. Koszty tych wypadków są ogromne zarówno dla **jednostek i pracodawców**, jak i dla **całego społeczeństwa**. Mogą one wynosić znaczącą część wartości kontraktu.

Ponad 99% firm budowlanych w Europie to małe i średnie przedsiębiorstwa. Dlatego problem wypadków na placach budowy w największym stopniu dotyczy właśnie małych i średnich przedsiębiorstw. Wskazówki zamieszczone w niniejszej publikacji odnoszą się jednak do wszystkich przedsiębiorstw, bez względu na ich wielkość.

Inspektoraty pracy skupiają siły wokół budowy bezpieczniejszej Europy

Inspektoraty pracy w całej Unii Europejskiej uruchomiły **ogólnoeuropejską kampanię** na rzecz zmniejszenia liczby wypadków w budownictwie, spowodowanych przez upadki z wysokości. Kampania rozpoczęła się w 2003 r. i będzie trwała do 2004 r. Podczas kampanii będą podejmowane różne działania promocyjne. Zostaną też przeprowadzone kontrole w miejscach pracy.

Działania promocyjne będą skierowane do każdej osoby związanej z budownictwem: od klientów i architektów do pracodawców, związków zawodowych, pracowników i podwykonawców.

Kampania kontroli miejsc pracy skoncentruje się na bezpieczeństwie i ochronie zdrowia na placach budowy, zapewnieniu dostępu do stanowisk pracy i dróg awaryjnych. Kontrole mają zweryfikować stosowanie: środków zapobiegawczych i odpowiedniego wyposażenia w miejscu pracy. Podczas kampanii zostanie także sprawdzona odpowiedzialność w zakresie prewencji i koordynacji pracy na placach budowy.

Zakres odpowiedzialności

Klienci, kierownicy projektów, pracodawcy, indywidualni podwykonawcy i osoby samozatrudniające się są zobowiązani do dbania o bezpieczeństwo. Do odnośnych wymagań ustalonych w dyrektywach europejskich²⁾ należą:

- uwzględnianie aspektów bhp we wszystkich pracach **budowlanych** począwszy od etapu planowania. Prace powinny być koordynowane między wszystkimi stronami zaangażowanymi w planowanie i realizację projektu
- zapewnienie pracownikom **wyposażenia pracy** gwarantującego im bezpieczeństwo (z uwzględnieniem jego odpowiedniości, wyboru, cech bezpieczeństwa użytkowania, szkoleń i udostępniania informacji, kontroli i konserwacji)
- umieszczanie **znaków ostrzegawczych bhp** w miejscach, w których nie można uniknąć ani dostatecznie ograniczyć zagrożeń przy zastosowaniu innych środków zapobiegawczych
- udostępnienie **środków ochrony indywidualnej** (ochrony głowy, szelki bezpieczeństwa, ochrony oczu, twarzy i układu oddechowego, obuwie ochronne, itd.); środki powinny być odpowiednie do konkretnej sytuacji i należy je stosować tam, gdzie zagrożeń nie można uniknąć innymi sposobami
- zapewnienie pracownikom **budowlanym** bezpieczeństwa i udogodnień w środowisku pracy, np. dróg dostępu i komunikacyjnych

¹⁾ Stan bezpieczeństwa i higieny pracy w Unii Europejskiej (*The State of Occupational Safety and Health in the European Union*) – badania pilotażowe w 2000 r. Europejska Agencja Bezpieczeństwa i Zdrowia w Pracy. ISBN 92-828-9272-7.

²⁾ Na witrynie WWW <http://europe.osha.eu.int/legislation> znajdują się linki do stron zawierających prawodawstwo Unii Europejskiej, szczegółowe informacje na temat wytycznych Komisji Europejskiej dla małych i średnich przedsiębiorstw, szacowanie zagrożeń, oraz linki do wityrn państw członkowskich Unii Europejskiej, gdzie można znaleźć przepisy prawne i wytyczne obowiązujące w tych państwach. Zobacz odnośna dyrektywa dot. tymczasowych i przenośnych placów budowy.

³⁾ Informacje dotyczące budownictwa można znaleźć na witrynie WWW Agencji pod adresem: <http://europe.osha.eu.int/good-practice/sector/construction>

- stosowanie się do ogólnych przepisów i wytycznych regulujących zarządzanie bezpieczeństwem i higieną pracy, poprzez: ocenę ryzyka i zapobieganie zagrożeniom, nadanie priorytetu środkom ochrony zbiorowej zmierzającym do eliminacji zagrożeń, udostępnianie informacji i zapewnienie szkoleń, a także konsultowanie się dyrekcji z pracownikami i uzgadnianie działań z zakresu bezpieczeństwa z podwykonawcami.

Minimalne wymagania ustanowione w dyrektywach zostały włączone do przepisów krajowych. Jednak **krajowe przepisy** mogą zawierać dodatkowe ustalenia.

Pracownicy mają obowiązek aktywnej współpracy w zakresie zastosowanych przez pracodawców środków prewencji poprzez stosowanie się do instrukcji zgodnych z przeprowadzonym przeszkoleniem.

Konsultacje z pracownikami są niezbędne. Wykorzystanie wiedzy pracowników pozwala na skuteczne wykrywanie zagrożeń i wdrażanie rozwiązań możliwych do zastosowania.

Zapobieganie wypadkom – ocena ryzyka zawodowego

Prace budowlane łączą się z licznymi zagrożeniami. Istnieje jednak wiele przykładów dobrych praktyk, które można łatwo wprowadzić w życie, unikając tym samym wypadków. Pierwszym krokiem na tej drodze jest przeprowadzenie **niezbędnej i wystarczającej oceny ryzyka zawodowego**.

Aby zapewnić rzeczywiste ograniczenie zagrożeń pracowników i innych osób (w tym gości i przechodniów) mogących doznać uszkodzenia ciała, ocena ryzyka zawodowego powinna uwzględniać wszystkie istniejące zagrożenia. Należy zadbać o to, aby ograniczenie ryzyka związanego z jednym zagrożeniem nie spowodowało zwiększenia ryzyka związanego z innym.

Wszystkie zagrożenia należy zidentyfikować, wliczając te wynikające z działań realizowanych w ramach pracy oraz innych czynników, np. lokalizacji lub rozmieszczenia placu budowy. Następnym krokiem jest oszacowanie istniejącego ryzyka zawodowego z uwzględnieniem dostępnych środków ochronnych. Należy ustalić, czy przedsięwzięto wystarczające środki ochrony, czy należy zrobić więcej w tej kwestii? Wyniki szacowania ryzyka zawodowego pomogą w wyborze najbardziej odpowiednich przykładów dobrej praktyki³⁾.

Praktyczne działania zapobiegawcze

Najistotniejsze zagrożenia obejmują: prace na wysokości, wykopy i przenoszenie ładunków. **Priorytet należy nadać środkom, które eliminują lub ograniczają zagrożenia u źródła lub zapewniają ochronę zbiorową.** Ochronę indywidualną, jak środki ochrony indywidualnej, należy stosować tam, gdzie ryzyka nie można ograniczyć innymi środkami.

Oprócz ogólnego szacowania ryzyka niezbędne jest zapewnienie **ciągłego monitorowania i regularnych kontroli**.

INRS — Yves COUSSON

Prace na wysokości

Upadki z wysokości są najczęstszą przyczyną urazów i ofiar śmiertelnych w budownictwie. Ich powodem są: praca na rusztowaniu lub podestach roboczych bez zainstalowanych balustrad, brak lub niewłaściwe zamocowanie szelek bezpieczeństwa, zły stan konstrukcji dachowych, złe ustawienie, zamocowanie i stan techniczny drabin.

Cały proces budowy należy tak zaplanować, aby zminimalizować ryzyko upadków. Ochronę przed upadkami można zaplanować w fazie tworzenia projektu. Ryzyko można ograniczyć poprzez zastosowanie specjalnych balustrad ochronnych, a w ostateczności, gdy ryzyko nadal występuje, uprzążyć (szelek) bezpieczeństwa.

Przenoszenie ładunków

Prace należy zaplanować w taki sposób, aby zminimalizować potrzebę przenoszenia materiałów i zapewnić bezpieczeństwo ręcznego przenoszenia ładunków. Należy zadbać, aby wyposażenie było instalowane i obsługiwane przez przeszkolonych i doświadczonych pracowników.

Wyposażenie powinno być regularnie kontrolowane, sprawdzane i badane przez kompetentne osoby. **Wykonywanie prac budowlanych należy koordynować** – np. osoby odpowiedzialne za podnoszenie ładunków nie powinny narażać innych osób i vice versa. Tam, gdzie nie można uniknąć pracy ręcznej, działania należy zorganizować w taki sposób, aby ograniczyć ilość tych prac i odległości przenoszenia ręcznego. Należy przeszkolić pracowników pod kątem unikania zagrożeń i stosowania technik zapewniających bezpieczeństwo pracy.

Podnoszenie ładunków z wykorzystaniem żurawia powinno być planowane i wykonywane przez kompetentne osoby. Operator żurawia powinien mieć wolne pole obserwacji, a żuraw powinien stać na poziomym podłożu i w bezpiecznej odległości od wykopów i powietrznych linii wysokiego napięcia.

Ogólne „prowadzenie gospodarstwa” i zapewnienie bezpieczeństwa

Ważna jest ogólna organizacja placu budowy i zapewnienie porządku i czystości. Na przykład, należy zapewnić: bezpieczeństwo dostępu, bez przeszkód (drogi, chodniki, drabiny, rusztowania, itd.) do wszystkich miejsc pracy i z powrotem; bezpieczeństwo przechowywania materiałów; odgrodzenie lub przykrycie i wyraźne oznakowanie otworów; właściwą organizację zbierania i usuwania materiałów odpadowych; odpowiednie oświetlenie.

Szkolenie i informacja

Pracownicy powinni rozumieć zagrożenia, ich konsekwencje oraz środki ostrożności, jakie powinni przedsięwziąć w celu zapewnienia bezpieczeństwa podczas pracy. Szkolenie powinno odnosić się do rzeczywistych sytuacji, np. napotykanym problemów, co poszło nie tak i jak należy postępować, aby nie dopuścić do tego ponownie. Szkolenie powinno obejmować informacje na temat ryzyka zawodowego, środków zapobiegawczych, procedur awaryjnych, zgłaszanych problemów, środków ochrony indywidualnej, wyposażenia pracy, itd. Należy zaplanować szkolenia aktualizujące wiedzę. Szkolenie powinno być wspierane dobrą komunikacją. Dyskusje na temat kwestii bhp i przekazywanie informacji powinny być stałym elementem spotkań zespołów pracowników.

Informacje zawarte w niniejszej publikacji z serii Fakty (Facts) nie zastępują oficjalnych publikacji Unii Europejskiej i państw członkowskich.

Europejska Agencja Bezpieczeństwa i Zdrowia w Pracy

Gra Via, 33,
E-48009 Bilbao, Spain
tel. (34) 944 79 43 60,
Fax: (34) 944 79 43 83
information@osha.eu.int

Środki ochrony indywidualnej

Środki ochrony indywidualnej należy nosić zawsze, gdy są wymagane na placu budowy. Środki te powinny być wygodne, utrzymane w należytym stanie, a ich użycie nie powinno powodować innych zagrożeń. Należy zapewnić pracownikom szkolenie odnośnie do ich użytkowania. Do środków ochrony indywidualnej należą: hełmy ochronne – tam gdzie istnieje ryzyko uderzenia głowy przez spadające przedmioty lub gdy osoba zagrożona jest uderzeniem się w głowę; odpowiednie obuwie – z ochroną palców i stóp i antypoślizgową podszewką; odzież ochronna – np. chroniąca przed złą pogodą lub dobrze widoczna przez innych ludzi, dzięki czemu pracownicy mogą być łatwiej dostrzeżeni np. przez kierowców pojazdów.

Lista kontrolna: upadki z wysokości, rusztowania i drabiny

- ✓ Czy wybrano najbardziej odpowiednie wyposażenie zapewniające bezpieczeństwo, z uwzględnieniem środków dostępu i ewakuacji?
- ✓ Czy drabiny używane są tylko wtedy, gdy w związku z krótkim czasem trwania pracy lub małym ryzykiem zastosowanie innego wyposażenia jest nieuzasadnione?
- ✓ Czy rusztowanie zostało postawione na stabilnym podłożu?
- ✓ Czy wszystkie poręcze balustrad zostały umieszczone na swoim miejscu i na odpowiedniej wysokości?
- ✓ Czy na podeście rusztowania jest dostatecznie dużo desek?
- ✓ Czy deski zostały zamocowane?
- ✓ Czy usuwano jakiegokolwiek złącza rusztowania?
- ✓ Czy drabina jest najbezpieczniejszym i najlepszym środkiem do wykonania danej pracy?
- ✓ Czy drabina jest w dobrym stanie technicznym i jest odpowiednia do danego rodzaju pracy oraz wysokości, na jakiej ta praca jest wykonywana?
- ✓ Czy drabinę można ustawić w taki sposób, aby pracownicy nie musieli zbyt wysoko sięgać?
- ✓ Czy drabinę można zamocować u góry i u dołu?
- ✓ Czy podłoże, na którym stoi drabina, jest stabilne i poziome?

Jeśli na którekolwiek z powyższych pytań odpowiedź brzmi „nie”, to przed przystąpieniem do pracy najpierw należy przedsięwziąć odpowiednie środki zapobiegawcze. Do środków tych należą:

- ✓ Zapewnienie, aby otwory, takie jak dziury w podłożu, zostały należycie odgrodzone za pomocą balustrad (np. balustrad ochronnych z poręczą lub desek) albo zostały przykryte. Pokrywe należy przymocować lub oznakować znakiem ostrzegawczym.
- ✓ Sprawdzenie wszystkich elementów rusztowania pod względem bezpieczeństwa przed rozpoczęciem jego wznoszenia.
- ✓ Kontrola drabin przed wejściem na nie i sprawdzenie, czy drabiny są w dobrym stanie technicznym i zostały odpowiednio ustawione i zamocowane.
- ✓ Używanie wyposażenia chroniącego przed upadkiem przy pracy na rusztowaniu, szczególnie zanim zostaną zamocowane balustrady ochronne i deski na podestach; zadbanie, aby linki bezpieczeństwa zostały przytwierdzone do stabilnej i wytrzymałej konstrukcji i były używane w odpowiedni sposób.
- ✓ Niezrzucanie wyposażenia ani materiałów na niższy poziom, ziemię lub na siatki bezpieczeństwa.

Dalsze informacje

Dalsze informacje na temat praktyk dobrego zarządzania są dostępne na witrynie WWW Agencji: <http://osha.eu.int>. Wszystkie publikacje Agencji można pobrać bezpłatnie z jej witryny. Na witrynie WWW Agencji znajdują się także linki do witryn WWW państw członkowskich Unii Europejskiej, gdzie można znaleźć opis wymagań prawnych i wytycznych dotyczących budownictwa, obowiązujących w poszczególnych państwach.